

ב. כתבי טענות

כתב תביעה וכתב הגנה - כללי

1. **פתיחת הליך**. הליך אזרחי בבית משפט ייפתח בהגשת כתב תביעה (תקנה 9(א) לתקסד"א).

2. **מבנה כתבי הטענות**. כתב תביעה וכתב הגנה יכללו שלושה חלקים (תקנה 9(ג) לתקסד"א):

א. חלק ראשון - כותרת.

ב. חלק שני - תמצית הטענות.

ג. חלק שלישי - פירוט הטענות.

הסבר: החלק הראשון של כתב הטענות כולל רשימה סגורה של פרטים המאפיינים את ההליך. החלק השני הוא "תמצית מנהלים" של הטענות והחלק השלישי כולל פירוט שלהן.

3. **היקף כתבי הטענות** (תקנה 9(ד) לתקסד"א)

א. אם כתב הטענות הוגש לבית משפט השלום - היקף החלק השני לא יעלה על 2 עמודים, והיקף החלק השלישי לא יעלה על 9 עמודים.

ב. אם כתב הטענות הוגש לבית המשפט המחוזי - היקפו יהיה כדלהלן:

(1) בתביעות מהסוג הבא - היקף החלק השני לא יעלה על 5 עמודים, והיקף החלק השלישי לא יעלה על 25 עמודים:

(א) תובענה לסעד כספי שסכומה עולה על 2.5 מיליון ש"ח.

(ב) תובענה לפיצויים בשל נזק גוף.

(ג) תובענה לפי חוק פיצויים לנפגעי תאונות דרכים (להלן - **תביעת פלת"ד**).

(2) בשאר המקרים - היקף החלק השני לא יעלה על 3 עמודים, והיקף החלק השלישי לא יעלה על 12 עמודים.

חריג: בית המשפט רשאי לקבוע היקף אחר מטעמים מיוחדים (תקנה 176(ב) לתקסד"א).

שימו לב: ההוראות בדבר מגבלת העמודים אינן חלות בהליכים המתנהלים בפני בית המשפט לעניינים מינהליים (ראו עמ' 255).

4. **ייפוי כוח**. עורך דין המייצג בעל דין יצרף לכתב הטענות הראשון את ייפוי הכוח מטעם בעל הדין (תקנה 9(ה) לתקסד"א).

5. **צורת כתבי הטענות** (הוראת מנהל בתי המשפט בדבר צורת מסמך ומבנהו לפי תקנות סדר הדין האזרחי, התשע"ט-2018)

א. על כל כתבי הטענות המוגשים לבית המשפט יחולו ההוראות הבאות:

- (1) המסמך יודפס על דפים לבנים בגודל A4, על צד אחד בלבד.
- (2) המסמך ייכתב בגופן David בגודל 12 נקודות בצבע שחור בלבד (מרווח רגיל בין תווים); המרווח בין השורות יהיה שורה וחצי; המסמך יהיה בעל שוליים של 2.5 ס"מ מכל צד.
- (3) כותרת המסמך (כגון "כתב תביעה") תצוין בראש המסמך, לפני שמות הצדדים.
- (4) המסמך יישא את תאריך חתימתו בעמוד הראשון מצד ימין למעלה.
- (5) כלל עמודי המסמך, לרבות הנספחים, ימוספרו ברצף.

ב. על נספחים המצורפים לכתבי טענות יחולו ההוראות הבאות:

- (1) העמוד הראשון של כל נספח ימוספר בספרה (למשל: נספח 1).
- (2) בתחילת הנספחים יופיע תוכן עניינים שבו יפורטו לגבי כל נספח - שם הנספח, מספרו ומספר העמוד שבו הוא מתחיל.
- (3) לפני כל נספח יופיע דף מקדים שבראשו ובמרכזו יצוינו שם הנספח, מספרו ומספר העמוד שבו הוא מתחיל - הכול בגופן David בגודל 36 נקודות.

ג. על בקשות, תשובות לבקשות ופניות לבית המשפט יחולו ההוראות הבאות:

- (1) יש להותיר מקום ריק בחלקו השמאלי העליון של העמוד הראשון לשם מתן החלטת השופט ("החלטה בפתקית").
- (2) שמות בעלי הדין יפורטו בסדר שבו הופיעו על גבי כתב הטענות הראשון שהוגש בהליך העיקרי. כינויי בעלי הדין יישמרו כשם שהיו בהליך העיקרי (למשל: תובע או מערער), ויש לציין מי מהם המבקש ומי מהם המשיב.
- (3) בתשובה לבקשה יש לסמן ליד מספר התיק את מספר הבקשה שאליה הוא משיב, כפי שהיא מופיעה בתיק המתנהל במערכת "נט המשפט".

הערה: להלן מובאות דוגמאות לכתב תביעה ולכתב הגנה, המבוססות (בשינויים מסוימים) על דוגמאות שפורסמו על-ידי משרד המשפטים.

היקף כתב הטענות (כתב תביעה וכתב הגנה)

ערכאה	סוג ההליך	היקף החלק השני	היקף החלק השלישי
בית משפט השלום	כל ההליכים	2 עמודים	9 עמודים
	תובענה לסעד כספי שסכומה עולה על 2.5 מיליון ש"ח	5 עמודים	25 עמודים
	תובענה לפיצויים בשל נזק גוף		
בית המשפט המחוזי	תביעת פלתי"ד	3 עמודים	12 עמודים
	הליכים אחרים		

כתב תביעה

1. **החלק הראשון - כותרת.** כתב התביעה יכלול בחלקו הראשון (הכותרת) את הפרטים הבאים

בלבד לפי הסדר המפורט להלן (תקנות 6 ו-10 לתקסד"א):

א. הערכאה השיפוטית שאליה מוגש כתב התביעה.

ב. שם התובע ומספר זהותו.

הערה: תאגיד יציין את מספר הרישום שלו, ואם הוא תאגיד זר - גם את שם המדינה שבה הוא רשום; מי שאינו תושב ישראל יציין את המדינה שבה הוצא הדרכון שברשותו ואת מספר הדרכון; בהיעדר פרטים אלו, יציין התובע פרטי זיהוי מספיקים אחרים, אם ישנם.

ג. שם עורך דינו של התובע ומספר רישונו, אם התובע מיוצג.

ד. מען ופרטי התקשרות (טלפון, מספר פקס וכתובת דוא"ל) של התובע ושל עורך דינו.

הערה: מענו של התובע הוא כתובתו הרשומה במרשם האוכלוסין, ואם הוא תאגיד - כתובתו הרשומה לפי הדין החל עליו. אין לציין מספר תא דואר בלבד כמען.

ה. שם הנתבע ומספר זהותו (אם ניתן לבררו).

ו. מען ופרטי התקשרות של הנתבע (אם ניתן לבררם).

ז. ציון העובדה שהתובע או הנתבע הוא פסול דין אין קטין אין תאגיד, אם הדבר הוא כך; ואם הוא תאגיד - גם הצורה שבה התאגד (חברה, שותפות וכד').

ח. סוג התביעה ונושאה, לפי רשימה שיקבע מנהל בתי המשפט.

ט. רשימת כל הסעדים המבוקשים ושווי התובענה.

חריג: בתובענה לפיצויים בשל נוק גוף ובתביעת פלת"ד אין צורך לפרט את רשימת הסעדים המבוקשים ואת שווי התובענה. **רציונאל:** התובע פטור מלציין את סכום התביעה, שכן הנוק לא בהכרח התגבש עד למועד הגשת התביעה. אם התובע הגיש תביעתו לבית משפט השלום, ידון בה בית משפט השלום, אולם סכום הפיצוי מוגבל לגובה סמכותו של בית משפט השלום.

י. סכום אגרת בית המשפט, תוך הפניה להוראה הרלוונטית בתקנות האגרות. אם התובע פטור מאגרה, עליו להפנות לתקנה הפוטרת אותו מתשלומה.

יא. דבר קיומו של הליך נוסף בבית משפט או בבית דין בקשר למסכת עובדתית דומה, שהתובע הוא צד לו או היה צד לו.

יב. הזמנת הנתבע לדין בנוסח הקבוע בטופס שבתוספת לתקנות.

חריג: אין צורך לכלול הזמנה אם כתב התביעה מומצא ישירות לעורך דינו של הנתבע.

2. **החלק השני - תמצית הטענות.** בחלקו השני של כתב התביעה יביא התובע "תמצית מנהלים"

של טענותיו, שתכלול את העניינים הבאים בלבד לפי הסדר המפורט להלן (תקנה 11 לתקסד"א):

א. תיאור תמציתי של בעלי הדין.

ב. הסעד המבוקש באופן תמציתי.

הערה: בית המשפט אינו רשאי לפסוק סעד שלא נתבקש בכתב התביעה.

חריגים להערה: בית המשפט רשאי לתת סעד שלא התבקש בכתב התביעה במקרים הבאים:

(1) הסעד נובע ישירות מסעד שהתבקש - ובלבד שהעובדות הדרושות להענקתו התבררו ושהוא דרוש לעשיית צדק או כדי להכריע בשאלות המהותיות (ע"א 8854/06 קורפו נ' סורצקין (פורסם בנבו)).

(2) סעד כללי (הפרשי הצמדה, ריבית, שכר טרחת עורכי דין והוצאות משפט) - בית המשפט רשאי להעניק את רכיבי הסעד הכללי, כגון ריבית, שכר טרחה והוצאות משפט, גם אם הם לא התבקשו בכתב התביעה (יששכר רוזן-צבי, הרפורמה בסדר הדין האזרחי (2020)).

ג. תמצית העובדות הנחוצות לביסוסה של עילת התביעה ומתי היא נולדה.

"עילת תביעה", מהי? "עילת תביעה" היא מסכת העובדות המצמיחה את זכות התובע לקבל את הסעד שהוא מבקש (תקנה 6 לתקסד"א; ע"א 536/89 פז נ' לויטין, פ"ד מו(3) 617). כתב תביעה יכול שיתבסס על עילות תביעה אחדות וכל עילת תביעה בפני עצמה יכול שתצמיח מספר סעדים.

ד. העובדות המקנות סמכות לבית המשפט לדון בתובענה.

3. **החלק השלישי - פירוט הטענות.** חלקו השלישי של כתב התביעה יכלול את פירוט העובדות

העומדות ביסוד כתב התביעה וכל מידע נוסף שיסייע בהבהרת המחלוקת ובמיקוד הפלוגות

שבין בעלי הדין (תקנה 14 לתקסד"א).

4. **נספחים.** לכתב התביעה יצורפו מסמכים אלה **בלבד** והם יהיו נספחי כתב התביעה (תקנה 15 לתקסד"א):
- א. העתק של מסמך **מהותי** ושל כל **מסמך אחר** **העומד ביסוד הנטען בכתב התביעה**. אם המסמך **אינו** מצוי בידי התובע, עליו לציין בידי מי **אין** היכן הוא מצוי למיטב ידיעתו.

"מסמך מהותי" - מסמך שהוא חלק בלתי נפרד מעילת התביעה. **לדוגמה:** בתביעה המבוססת על עילה חוזית - ההסכם בין הצדדים, פוליסת ביטוח, כתב ערבות בתביעת בנק, מפת מקרקעין או נסח טאבו (לשם זיהוי המקרקעין או בעליו) וכיוצא באלה.

- ב. חוות דעת מומחה **רפואי** שבכוונת התובע להסתמך עליה במהלך המשפט.

הערה: התובע **רשאי** לצרף גם חוות דעת מומחה בעניין **שאינו** עניין שברפואה.

- ג. בתובענה לפיצויים בשל **נזק גוף** - יצורף **גם** כתב ויתור על סודיות רפואית.

הערה: גם בתביעת פלג"ד צריך התובע לצרף כתב ויתור על סודיות רפואית (ראו עמ' 81).

תזכורת (ראו עמ' 18): אם התובע מיוצג על ידי עורך דין וכתב התביעה הוא כתב הטענות הראשון שמוגש מטעם התובע, על עורך הדין לצרף לכתב התביעה את ייפוי הכוח מטעם התובע (תקנה 9(ה) לתקסד"א).

5. **שאלון בתובענה לפיצויים בשל נזק גוף** (תקנות 6 ו-17 לתקסד"א)

- א. בתובענה לפיצויים בשל **נזק גוף** ימציא התובע לנתבע, **יחד עם כתב התביעה, תצהיר** הכולל תשובות של התובע לשאלון מובנה המצוי בתוספת לתקנות, אם הן נוגעות לעניין.

הסבר: שאלון זה כולל בין היתר שאלות הנוגעות להיסטוריה הרפואית של התובע, לטיפול הרפואי שניתן לו בעבר ולנזקים שנגרמו לו בעקבות האירוע שבגיניו הוגשה התביעה.

הערה: גם בתביעת פלג"ד צריך התובע לצרף תצהיר לגבי מצבו הרפואי (ראו עמ' 81).

- ב. התובע **לא יגיש** העתק מהתצהיר לבית המשפט, אלא אם כן הורה בית המשפט אחרת.

- ג. הנתבע רשאי להגיש לבית המשפט את התצהיר **אין** חלק ממנו במהלך שמיעת הראיות.

6. **צירוף בעלי דין** (תקנה 26 לתקסד"א)

- א. מותר לצרף בכתב תביעה אחד, כתובע **אין** כנתבע, כל אדם הדרוש כדי להכריע בתביעה ביעילות ובשלמות, ובלבד שהתביעה מעוררת **שאלה עובדתית או משפטית משותפת** לכל בעלי הדין.

- ב. אם יש לתובע **ספק** ממי הוא זכאי לסעד, הוא רשאי לצרף **מספר נתבעים** כדי ששאלת החבות והיקפה בנוגע לכל אחד מהם תתברר במהלך הדיון.

כתב תביעה

תאריך החתימה: 1.1.2021

[חלק ראשון - כותרת]

בבית משפט השלום ב _____ ת"א _____

ישראל ישראלי, ת.ז.: _____
 מרח': _____
 טל': _____; פקס: _____
 כתובת דוא"ל: _____
 [אם מיוצג] על ידי ב"כ: _____ (מספר רישיון: _____)
 מרח': _____
 טל': _____; פקס: _____
 כתובת דוא"ל: _____

התובע

- נגד -

חברת בניה בע"מ, ח.פ.: _____
 מרח': _____
 טל': _____; פקס: _____
 כתובת דוא"ל: _____

הנתבעת

סוג התביעה ונושאה: תיק אזרחי בסדר דין רגיל; כספית, חוזים.

סכום התביעה: 136,000 ש"ח בתוספת הפרשי הצמדה וריבית

סכום האגרה: 3,400 ש"ח (1,700 ש"ח במועד הגשת כתב התביעה לפי תקנה 6(א) לתקנות בתי המשפט (אגרות), התשס"ז-2007 ופרט 1 לתוספת לתקנות אלו).

האם קיים הליך נוסף בבית משפט או בבית דין בקשר למסכת עובדתית דומה שהתובע הוא צד לו או היה צד לו? כן/לא. פירוט: ת"א 1757/19 חברת בניה בע"מ נ' ישראל ישראלי, מתנהל כעת בבית משפט השלום בתל אביב.

הזמנה לדין

הואיל ומר ישראל ישראלי הגיש כתב תביעה זה נגדך, אתה מוזמן להגיש כתב הגנה בתוך 60 ימים מיום שהומצאה לך הזמנה זו.

לתשומת ליבך, אם לא תגיש כתב הגנה, אזי לפי תקנה 130 לתקנות סדר הדין האזרחי, התשע"ט-2018 תהיה לתובע הזכות לקבל פסק דין שלא בפניך.

[חלק שני - תמצית הטענות]**תיאור (תמציתי) של בעלי הדין**

1. **התובע**, מר ישראל ישראלי (להלן: "**התובע**" או "**ישראל**"), הוא אזרח ותושב ישראל, אשר רכש מהנתבעת דירה בפרויקט "**בוניס כחול לבן**" (להלן: "**הפרויקט**").
2. **הנתבעת**, חברת בנייה בע"מ (להלן: "**הנתבעת**"), היא חברת יזום וקבלנות, אשר בין היתר הייתה אחראית לבניית הדירות בפרויקט ולמכירתן.

הסעד המבוקש (באופן תמציתי)

3. בית המשפט הנכבד מתבקש לחייב את הנתבעת לשלם לתובע את הסכומים הבאים:
 - א. סך של 96,000 ש"ח, המבטא את הפיצוי הריאלי בגין איחור במסירה בן 8 חודשים (150% משכר דירה בסך של 8,000 ש"ח לחודש, שהוא שכר הדירה הריאלי לדירה);
 - ב. סך של 40,000 ש"ח המבטא פיצוי בגין עוגמת הנפש של התובע וההוצאות שבהן נשא עד כה.
4. בית המשפט הנכבד יתבקש לחייב את הנתבעת בהוצאות משפט, לרבות שכר טרחת עורכי דין.

תמצית העובדות הנחוצות לביסוסה של עילת התביעה ומתי נולדה

5. התובע רכש מן הנתבעת דירה, והיא נמסרה באיחור של 8 חודשים.
6. הנתבעת לא התכחשה לכך שחלה עליה חובה לשלם פיצוי בגין מסירה באיחור של הדירה (בסך 150% משכר דירה ממוצע כפול מספר חודשי האיחור). אולם, הפיצוי שהסכימה לשלם היה בשיעור נמוך משכר דירה ריאלי לדירות דומות באותו אזור. לא זו אף זו, הנתבעת אף דרשה שהתובע יתווסף על ויתור על טענות ותביעות כלפיה כנגד קבלת הפיצוי.
7. התובע לא הסכים לחתום על מסמך ויתור כנגד קבלת פיצוי בשיעור נמוך ובלתי ריאלי, ואז החלה הנתבעת במסכת של תירוצים וטענות, בניסיון להסביר מדוע התובע כלל אינו זכאי לשיטתה לפיצוי.
8. בין היתר, הנתבעת טענה כאילו הדירה הייתה בעצם מוכנה למסירה כבר במועד המסירה המקורי; טענה כאילו התובע קיבל "מחיר טוב" עבור הדירה ולכן אינו זכאי לפיצוי; וטענה כאילו האיחור במסירה אינו באשמתה אלא באשמת הרשויות.
9. בנסיבות אלה, נאלץ התובע לפנות לבית משפט נכבד זה ולבקש שיחייב את הנתבעת לשלם לו את הפיצויים אשר הוא זכאי להם.

העובדות המקנות סמכות לבית המשפט

10. לבית המשפט הנכבד הסמכות העניינית לדון בתביעה זו לנוכח העובדה כי ענייננו בתביעה כספית בסכום הנמוך מ-2.5 מיליון ש"ח. כמו כן, לבית המשפט הנכבד הסמכות המקומית לדון בתביעה זו, לנוכח מקום מושבה של הנתבעת.

[חלק שלישי - פירוט הטענות]

11. ביום 1.7.2017 החליט התובע לרכוש את דירה מס' 1 בבניין מס' 1 בפרויקט (להלן: "**הדירה**"), בסך כולל של 2,000,000 ש"ח.
 12. על פי הסיכום בין התובע ובין הנתבעת, תנאי התשלום בגין הדירה עמדו על סך של 10% שישולמו במועד החתימה על החוזה, ו-90% שישולמו חודש לפני אכלוס הבניין.
 13. בחודש נובמבר 2017 חתם התובע על ההסכם לרכישת הדירה, ובמעמד החתימה, בהתאם לסיכום שלעיל, שילם 200,000 ש"ח לנתבעת עבור הדירה, שמהווים 10% ממחירה. בהסכם נקבע כי מועד המסירה הצפוי של הדירה הוא 30.6.2018. לפיכך, התובע נדרש לשלם את היתרה, קרי 1,800,000 ש"ח, עד ליום 30.5.2018.
- העתק הסכם המכר מצורף כנספח לכתב התביעה ומסומן "1".**
14. לנוכח עיכוב שחל בהתקדמות הפרויקט, התובע לא שילם ביום 30.5.2018 את היתרה לתשלום (אשר כאמור אמורה להיות משולמת חודש לפני אכלוס הבניין). ביום 1.10.2018 שלחו נציגי הנתבעת מכתב לתובע, ובו הודיעו לו כי הוא זכאי לפיצוי בגין האיחור במסירה עד אותה עת (חודשים יולי, אוגוסט, ספטמבר ואוקטובר).

15. לדברי נציגי הנתבעת, הפיצוי עומד לפי הערכת שמאי, על סך של 9,000 ש"ח לחודש (המהווה לטענת הנתבעת 150% משכר דירה כקבוע בדין), ואולם הפיצוי יינתן רק אם יחתום התובע על נספח ויתור על טענות בקשר למועד מסירת הדירה.
16. התניית פיצוי שהתובע זכאי לו מכוח הוראות הדין בחתימתו על כתב ויתור על זכויות וטענות שעשויות להיות לו היא פרקטיקה לא חוקית, משעה שמדובר בחובה קוגנטית שלא ניתן להתנות עליה (וראו לעניין זה סעיף 5א להוראות חוק המכר (דירות), התשל"ג-1973 (להלן: "החוק" או "חוק המכר").
17. בהתאם לכך, התובע לא הסכים לחתום על כתב הויתור, ומשכך מעולם לא קיבל פיצוי בגין האיחור במסירה, אף שהחוק הקוגנטי מחייב תשלום פיצוי כאמור.
18. ביום 1.12.2018 שלחו נציגי הנתבעת מכתב לדיירים, ובכללם לתובע, ובו הודיעו כי התקבל טופס 4 וכי החברה תיצור עם הדיירים קשר בימים הקרובים לתיאום מועד למסירת הדירה.
19. ואולם בפועל, למיטב ידיעת התובע, הדירה כלל לא הייתה מוכנה למסירה (כך למשל, לא הותקנה בה אסלה). כמו כן, חרף האמור בהודעה הנ"ל, איש מטעם הנתבעת לא יצר קשר עם התובע לצורך תיאום מסירת הדירה.
20. מסירת הדירה התבצעה לבסוף בפועל, ביום 1.3.2019, קרי - בחלוף 8 חודשים ממועד המסירה כפי שנקבע בהסכם.
21. לאחר המסירה ביקש התובע להיפגש עם מנכ"ל הנתבעת ולהבין מדוע לא שולם לו פיצוי בגין האיחור במסירה. הלה השיב לו, בעל-פה, כי הוא סבור שהתובע "קיבל מחיר טוב" לדירה, ולכן בקשתו לפיצוי בגין איחור במסירה אינה ראויה, לשיטתו. כמו כן, כבר מנכ"ל הנתבעת בכך שיש לשלם פיצוי בגין 8 חודשים, משום שלטענתו הנתבעת הודיעה ש"הדירה מוכנה כבר בתחילת דצמבר" (וזאת בהתעלם מכך שבפועל לא נמסרה הדירה עד תחילת מרץ כאמור).
22. לאור תשובת מנכ"ל הנתבעת, שלח ב"כ התובע ביום 1.4.2019 מכתב לנתבעת, ובו דרישה לתשלום לאלתר של הפיצוי הקבוע בחוק, בגין איחור במסירה למשך שמונה חודשים (להלן: "מכתב הדרישה"). במכתב הדרישה הציג ב"כ התובע מספר דוגמאות להסכמי שכירות שנכרתו עבור דירות דומות בגודלן ובמיקומן. לפי דוגמאות אלה, מחיר השכירות הריאלי עבור הדירה עומד על 8,000 ש"ח. לפיכך, בהתאם להוראות חוק המכר, על הנתבעת לפצות את התובע בסך 96,000 ש"ח (8 חודשים כפול 150% מדמי שכירות עבור דירה דומה בגודלה ובמיקומה).
23. במסגרת מכתב הדרישה אף הדגיש ב"כ התובע כי התירוצים השונים שניתנו עד כה לאי-תשלום מלוא הפיצוי שהתובע זכאי לו כדין, הם מופרכים ודינם להידחות בהיותם מנוגדים לחלוטין ללשון החוק הברורה. יתרה מזאת, תירוצים אלו סותרים זה את זה. כך, לא ברור כיצד יכולה הנתבעת להתנער כליל מחובתה לפיצוי, בשעה שמספר חודשים קודם לכן טענה בעצמה כי התובע זכאי לפיצוי כלשהו.
24. ביום 1.5.2019 השיב ב"כ הנתבעת לב"כ התובע (להלן: "מכתב התשובה"). במסגרת מכתב התשובה טען ב"כ הנתבעת שבכלל "לא היה כל איחור במסירה", כביכול מאחר שהדירה הייתה למעשה מוכנה ביום 30.6.2018, והבעיה היחידה שהביאה לעיכוב במסירה היא אי-קבלת טופס 4. לטענת הנתבעת, עיכוב זה אינו מזכה בפיצוי, כי הוא תלוי ברשות המקומית ולא בנתבעת. נוסף על כך, טען ב"כ הנתבעת שממילא סכום הפיצוי שהתובע זכאי לו היה נמוך יותר מדרישתו כפי שמופיעה במכתב הדרישה.
25. מדובר כמובן, בתשובה מופרכת לחלוטין, אשר סותרת הן את הוראות הדין הקוגנטיות; הן את הוראות הסכם המכר בין הצדדים; והן את הודעתה הכתובה של הנתבעת כאילו התובע דווקא כן זכאי לפיצוי כספי בגין האיחור, אשר קבלתו מותנית בחתימתה על כתב ויתור.
26. בנסיבות אלה לא נותר לתובע מנוס אלא לפנות לבית משפט נכבד זה ולבקש כי יורה לנתבעת לשלם לו את הפיצויים, שהיא חייבת בתשלומם לפי דין, בהתאם להוראות סעיף 5א לחוק המכר.
27. הנה אפוא, אין כל בסיס או יסוד לניסיונה של הנתבעת להתנות את תשלום הפיצוי בחתימה על כתב ויתור, או בטענה כי אי-מסירת הדירה במועד אינה באחריותה, וכיוצא באלה טענות והתניות, ויש לחייבה לשלמו על פי הוראות הדין.
28. אשר על כן, מתבקש בית המשפט הנכבד לזמן את הנתבעת לדין ולחייבה לשלם לתובע את סכום התביעה בצירוף הוצאות משפט, לרבות שכר טרחת עורכי דין.

_____, עו"ד

ב"כ התובע

כתב הגנה

1. **מועד הגשת כתב ההגנה** (תקנה 9(ב) לתקסד"א)

א. הנתבע יגיש כתב הגנה בתוך 60 ימים מהיום שבו הומצא לו כתב התביעה.

חריג: בתביעה שעניינה רשלנות רפואית יוגש כתב ההגנה בתוך 120 ימים ממועד ההמצאה.

ב. בית המשפט רשאי לדחות את מועד הגשת כתב ההגנה אם קיימים טעמים המצדיקים זאת.

2. **החלק הראשון - כותרת.** כתב ההגנה יכלול בחלקו הראשון (הכותרת) את הפרטים הבאים בלבד

לפי הסדר המפורט להלן (תקנות 6, 12 ו-30 לתקסד"א):

א. הערכאה השיפוטית שאליה הוגש כתב התביעה.

ב. מספר התיק בבית המשפט.

ג. שם התובע ועורך דינו ופרטיהם כפי שהם מופיעים בכתב התביעה.

ד. שם הנתבע ומספר זהותו.

הערה: תאגיד יציין את מספר הרישום שלו, ואם הוא תאגיד זר - גם את שם המדינה שבה הוא רשום; מי שאינו תושב ישראל יציין את המדינה שבה הוצא הדרכון שברשותו ואת מספר הדרכון; בהיעדר פרטים אלו, יציין הנתבע פרטי זיהוי מספיקים אחרים, אם ישנם.

ה. שם עורך דינו של הנתבע ומספר רישיונו, אם הנתבע מיוצג.

ו. מען ופרטי התקשרות של הנתבע ושל עורך דינו.

הערה: מענו של הנתבע הוא כתובתו הרשומה במרשם האוכלוסין, ואם הוא תאגיד - כתובתו הרשומה לפי הדין החל עליו. אין לציין מספר תא דואר בלבד כמען.

ז. ציון העובדה שהנתבע הוא פסול דין או קטין או תאגיד, אם הדבר הוא כך; ואם הוא תאגיד - גם הצורה שבה התאגד (חברה, שותפות וכד').

ח. המועד האחרון להגשת כתב הגנה וכן מועד המצאת כתב התביעה.

3. **החלק השני - תמצית הטענות.** בחלקו השני של כתב ההגנה יביא הנתבע "תמצית מנהלים" של

טענותיו, שתכלול את העניינים הבאים בלבד לפי הסדר המפורט להלן (תקנה 13 לתקסד"א):

א. טענות מקדמיות (ראו עמ' 53 שלהלן).

ב. תמצית הטענות לפי סדר עילות התביעה.

ג. טיעונים לעניין הסעד המבוקש.

4. **החלק השלישי - פירוט הטענות.** חלקו השלישי של כתב ההגנה יכלול את פירוט העובדות העומדות ביסוד כתב ההגנה וכל מידע נוסף שיסייע בהבהרת המחלוקת ובמיקוד הפלוגות שבין בעלי הדין. חלק זה גם יכלול הכחות מפורשות ומפורטות של אותן עובדות בכתב התביעה שהנתבע מבקש להכחישן (ראו להלן) (תקנה 14 לתקסד"א).

5. **הכחשה בכתב ההגנה.** הנתבע ייחשב כמודה בכל העובדות שבכתב התביעה, מלבד אלה שהכחיש באופן מפורש ומפורט בחלק השלישי של כתב ההגנה (תקנה 14(ב) לתקסד"א).

דוגמה: אם החוב אינו בגובה המצוין בכתב התביעה - אין להכחיש הכחשה גורפת, אלא יש לציין מהו החוב האמיתי. אם החוב נפרע - אין להכחיש את עצם החוב, אלא יש לומר "החוב נפרע".

חריג: שיעור דמי הנוק ייחשב בכל מקרה כשנוי במחלוקת, אלא אם כן הנתבע הודה בו במפורש.

דוגמה: שמואל הגיש תביעה נגד הדר ובכתב התביעה טען כי הדר פגעה בו וגרמה לו נזק בסך 200,000 ש"ח. אם הדר לא תכחיש בכתב ההגנה שפגעה בשמואל, יראו אותה כמודה בעובדה זו, אך לא יראו אותה כמודה בשיעור הנוק. אם הדר תרצה להכחיש את הטענה שפגעה בשמואל, עליה לעשות זאת באופן מפורש ומפורט, ואין די בהכחשה כללית וגורפת.

6. **נספחים.** לכתב ההגנה יצורפו מסמכים אלה **בלבד** והם יהיו נספחי כתב ההגנה (תקנה 15 לתקסד"א):

א. העתק של כל מסמך מהותי ושל כל מסמך אחר העומד ביסוד הנתבע בכתב ההגנה. אם המסמך אינו מצוי בידי הנתבע, עליו לציין בידי מי אן היכן הוא מצוי למיטב ידיעתו.

ב. חוות דעת מומחה רפואי שבכוונת הנתבע להסתמך עליה במהלך המשפט.

הערה: הנתבע רשאי לצרף גם חוות דעת מומחה בעניין שאינו עניין שברפואה.

תזכורת (ראו עמ' 18): אם הנתבע מיוצג ע"י עו"ד וכתב ההגנה הוא כתב הטענות הראשון שמוגש מטעם הנתבע, על עורך הדין לצרף לכתב ההגנה את יפוי הכוח מטעם הנתבע (תקנה 9(ה) לתקסד"א).

הערה: ההוראות הנוגעות לנספחים זהות ביחס לכתב התביעה ולכתב ההגנה.

7. **נתבע שלא הגיש כתב הגנה.** אם הנתבע לא הגיש כתב הגנה במועד אן שכתב ההגנה שלו נמחק,

רשאי בית המשפט לעשות כל אחד מאלה (תקנה 130 לתקסד"א):

א. לדרוש מהתובע הוכחה מספקת של התביעה, כולה או חלקה.

ב. לתת פסק דין על יסוד כתב התביעה בלבד.

הערה: אם טרם ניתן פסק דין, בית המשפט לרוב לא יתעלם מכתב הגנה שהוגש באיחור, אלא יעדיף אמצעים חלופיים, כגון הטלת הוצאות (רע"א 8743/01 אריעד מבנים נ' הנדסת חשמל, פ"ד נו(4) 61).

כתב הגנה

תאריך החתימה: 1.1.2021

[חלק ראשון - כותרת]

בבית משפט השלום ב _____ ת"א _____

ישראל ישראלי, ת.ז.ז.: _____
 מרח': _____
 טל': _____; פקס: _____
 כתובת דוא"ל: _____
 [אם מיוצג] על ידי ב"כ: _____ (מספר רישיון: _____)
 מרח': _____
 טל': _____; פקס: _____
 כתובת דוא"ל: _____

התובע

- נגד -

חברת בניה בע"מ, ח.פ.: _____
 מרח': _____
 טל': _____; פקס: _____
 כתובת דוא"ל: _____
 [אם מיוצג] על ידי ב"כ: _____ (מספר רישיון: _____)
 מרח': _____
 טל': _____; פקס: _____
 כתובת דוא"ל: _____

הנתבעת

המועד האחרון להגשת כתב ההגנה: _____

המועד שבו הומצא כתב התביעה: _____

[חלק שני - תמצית הטענות]**טענות מקדמיות**

1. **הליך תלוי ועומד** - אמנם התובע ציין את דבר קיומו של הליך תלוי ועומד שמנהלת הנתבעת נגדו אבל בחר שלא לפרט לפני בית המשפט הנכבד את עילת התביעה והסעד המבוקש נגדו בהליך זה, אשר יש בהם כמובן כדי להשליך במישרין על התביעה דנן. הנתבעת הגישה תביעה נגד התובע בשל חובתו לפצותה בגין דחיית התשלומים מצידו של התובע בניגוד לקבוע בהסכם המכר.
2. בתמצית, ביום 1.3.2019 הגישה הנתבעת תביעה לבית משפט זה, ובה פירטה את ההפרות הבוטות שביצע התובע כלפיה עקב אי-תשלום במועד של התשלומים אשר התחייב להם במסגרת הסכם המכר של הדירה מושא הליך זה (ת"א 1757/19), ואשר לפי הסכם המכר מחייבים אותו לשלם לה פיצוי מוסכם. ברור אפוא שהתביעה הנוכחית אינה אלא ניסיון לייצר משקל נגד לתביעת הנתבעת.
3. לאור זאת שקיים הליך תלוי ועומד שבו עומדות להכרעה פלוגתאות דומות (אם לא זהות לחלוטין), ברור כי אין מקום לנהל שני הליכים מקבילים. על התובע להעלות טענותיו כלפי הנתבעת במסגרת ההליך האמור המתנהל נגדו, ודי בטעם זה כדי להביא לעיכוב בירורה של תביעה זו עד למתן החלטה בהליך המקביל.
4. למען הזהירות, להלן יפורטו טענות הגנה נוספות.

תמצית טענות ההגנה

5. בכתב התביעה טוען התובע כי מועד מסירת הדירה שרכש נדחה ולאור דחייה זו הוא זכאי לשיטתו לפיצויים מכוח הוראות חוק המכר (דירות), התשל"ג-1973 (להלן: "**חוק המכר**"). אלא שהתובע "שכח" לציין בכתב התביעה מספר פרטים חשובים אודות הגורמים שהביאו לאיחור הנטען במסירה. בראש ובראשונה, החליט התובע - וטעמיו עימו - שלא לציין כי חתם על הסכם לביצוע שינויים בדירה שרכש, ושבהסכם זה נדחה מועד המסירה האמור.
6. יתרה מזאת, כפי שצוין לעיל, "שכח" התובע לציין כי כבר לפני כחודשיים, ביום 1.3.2019, הגישה הנתבעת תביעה נגד התובע בגין הפרותיו את הסכם המכר, עקב אי-תשלום במועד של התמורה שהתחייב לשלם עבור הדירה מושא הליך זה. לאור קיומו של הליך תלוי ועומד יש להורות על עיכוב בירורה של תביעה זו עד למתן פסק דין בהליך המקביל.
7. בחירת התובע להציג תמונה חלקית ביותר ולהשמיט פרטים שאינם נוחים לו עלולה חלילה להטעות את בית המשפט הנכבד, ולפיכך עולה כדי חוסר תום לב קיצוני אשר מצדיק אף את מחיקת התביעה תוך פסיקת הוצאות הנתבעת.
8. בלי לגרוע מהאמור לעיל, להלן יפורטו עיקרי טענותיה של הנתבעת בקשר לנטען בכתב התביעה:
 - א. הנתבעת טוען כי עיקר ה"איחור" במסירת הדירה לעומת התאריך הנקוב בהסכם המכר נבע מגורמים שאינם תלויים בנתבעת ושהיא אינה חייבת בפיצוי בגינם לפי הוראות הסכם המכר וחוק המכר.
 - (1) כך למשל, איחור של 6 שבועות במועד המסירה היה בהסכמת הצדדים לאור שינויים שביקש התובע לערוך בדירה;
 - (2) כך גם, איחור נוסף נבע מהתמהמהות הרשות המקומית לתת טופס 4 חרף מאמצי הנתבעת להאיץ זאת, ולפי הוראות חוק המכר היא אינה חייבת בפיצוי עבור עיכוב זה שלא היה בשליטתה.
- ב. כמו כן - וחשוב מכך - איחור נוסף במסירה נבע מכך שהתובע הפר ברגל גסה את הסכם המכר, כאשר לא שילם את מלוא יתרת התמורה כפי שהתחייב בהסכם. הפרה זו הביאה לדחייה נוספת עד הסדרת התשלום.
- ג. הנתבעת טוען כי התובע הפר את הסכם המכר הפרה יסודית בכך שלא שילם את יתרת התמורה חודש לפני מועד מסירת הדירה, ולפיכך הוא חייב בפיצוי מוסכם כלפיה לפי הוראות הסכם המכר. תביעה לקבלת פיצוי כאמור מתנהלת במקביל להליך זה כמתואר לעיל. למען הזהירות, טוען הנתבעת כי ככל שייקבע שעליה לפצות את התובע במסגרת הליך זה - יש לקזז כל סכום שייפסק לטובתו מהסכום שהוא חייב לשלם לה עקב הפרת ההסכם.

טיעונים לעניין הסעד המבוקש

9. אפילו אם היה ממש בטענתו המופרכת של התובע כאילו הוא זכאי לפיצויים מהנתבעת עקב איחור כביכול במסירת הדירה - סכום הפיצוי הנתבע משולל יסוד ודינו להידחות.
10. כך למשל, טוען התובע כי שכר הדירה הריאלי עבור הדירה שרכש עומד על 8,000 ש"ח (ראו סעיף 3(א) לכתב התביעה). אלא שבפועל בחינה של שכרי דירה עבור דירות אחרות בפרויקט "כחול לבן", זהות או דומות מאוד לדירה מושא הליך זה בגודלן, מעלה כי שכר הדירה הריאלי עבור הדירה עומד על כ-6,000 ש"ח בלבד.
11. כך גם טוען התובע כי על הנתבעת לפצותו ב-40 אלף ש"ח נוספים בגין "עוגמת נפש והוצאות בהן נשא עד כה", אולם לא טרח לפרט על עוגמת הנפש הנתענת או הוצאות אלה. אפילו היה מוכיח התובע כי הנתבעת חייבת לפצותו בגין האיחור הנטען במסירה (ולשיטת הנתבעת אין שחר לטענה זו), לא יהיה זה סביר לפסוק עבור התובע פיצוי בסך 40 אלף ש"ח בגין עוגמת נפש והוצאות נטענות, בשים לב לכך שסכום התביעה בגין ההפרה הנתענת עומד על 96 אלף ש"ח בלבד. לא בכדי נמנע התובע מלפרט כיצד הגיע לסכום זה.

[חלק שלישי - פירוט הטענות]

12. ביום 1.7.2017 חתם התובע על בקשה לרכישת דירה בפרויקט "בונים כחול לבן" (להלן: "הפרויקט"), שבמסגרתה התחייב התובע לחתום על הסכם לרכישת הדירה בתוך 30 ימים מיום הגשת הבקשה.
13. ביום 1.11.2017, בחלוף כ-4 חודשים מהחתימה על הבקשה לרכישת דירה, חתם התובע על ההסכם לרכישת הדירה (להלן: "ההסכם" או "הסכם המכר" ו"הדירה" בהתאמה).
14. פער הזמנים הניכר בין מועד החתימה על הבקשה לרכישת דירה ובין החתימה על הסכם המכר הוא תוצאה של סחבת חוזרת ונשנית מצד התובע, אשר ביקש, פעם אחר פעם, לדחות את מועד החתימה של הסכם המכר בשל קשיים במימון הרכישה.
- העתק הסכם המכר מיום 1.11.2017 צורף כנספח "1" לכתב התביעה.
15. למרות פער הזמנים הגדול בין מועד החתימה על הבקשה לרכישת דירה ובין החתימה על הסכם המכר ואף שהתובע היה מודע היטב לכך שההצעה לרכישת הדירה פוקעת בתוך 30 ימים ממועד הבקשה, הסכימה הנתבעת לאפשר לתובע לרכוש את הדירה במחירה המקורי.
16. בהתאם לאמור בהסכם המכר, המועד למסירת החזקה בדירה נקבע ליום 30.6.2018, אלא אם הקונה יבקש לבצע שינויים פנימיים בדירה, אז יידחה המועד למסירת הדירה בתקופת זמן סבירה הנובעת מביצוע השינויים.
17. בענייננו, הסתיר התובע מבית המשפט הנכבד את העובדה כי לבקשתו בוצעו שינויים בדירה, ושבעקבות בקשתו זו הוסכם על דחיית מועד מסירת הדירה ב-6 שבועות, קרי הוסכם על מועד חוזי חדש למסירת הדירה: 11.8.2018.
- העתק ההסכם לביצוע שינויים שעליו חתם התובע מצורף כנספח לכתב ההגנה ומסומן "1".**
18. התובע טוען, בהתעלם מההסכמות שצינו לעיל, כי מועד מסירת הדירה הוא המועד הנקוב בהסכם המכר, קרי 30.6.2018 והכול בניסיון חסר תום לב להגדיל את הפיצוי שהוא טוען לו (אשר ממילא אינו מגיע לו, כמפורט להלן).
19. זאת ועוד. התובע מודע היטב לכך שחל עיכוב בקבלת טופס 4 לפרויקט כתוצאה מהתנהלות המועצה האזורית שחר (להלן: "המועצה"). עיכוב זה נבע מעיכוב בביצוע עבודות שיפורים בכביש "ישראל", המצוי בסמיכות לפרויקט, וזאת חרף התחייבות המועצה לבצע ולהשלים את העבודות הנדרשות ולהוציא טופס 4 לפרויקט באופן שלא יעכב את ביצועו.
20. הנתבעת מילאה את כל התחייבויותיה מול המועצה ואף פעלה מול המועצה והגורמים הרלוונטיים במטרה למנוע או לפחות לצמצם את העיכוב. במסגרת זאת פנה מנכ"ל הנתבעת לראש המועצה בעל-פה ובכתב.
21. הנתבעת לא ידעה ולא יכולה הייתה לדעת או לצפות את התנהלות המועצה והעיכוב הנ"ל. בנסיבות אלה קובע הסכם המכר כי איחור במסירת הנכס לקונה שנובע מגורמים שאין לנתבעת שליטה עליהם ושאינם תלויים בה - לא יהיה באחריותה. לפי סעיף 5א(ג) לחוק המכר, הוראה מסוג זה בהסכם המכר גוברת על חובת הפיצוי הקבועה בחוק.

22. חרף כל האמור לעיל וחרף העובדה כי הנתבעת מילאה את כל הוראות הסכם המכר, ניאותה הנתבעת, לפני משורת הדין, לפצות את דיירי הפרויקט, ביניהם התובע, בהתאם למנגנון הפיצויים הקבוע בסעיף 5 לחוק המכר אשר שיעורם נקבע בהתבסס על חוות דעת שמאי מוסמך.
23. ברי כי נכונותה של הנתבעת לשפות את הדיירים בפרויקט מותנית, מטבע הדברים, בהשלמת העברת תמורה בגין הדירה.
24. אלא שגם לאחר קבלת טופס 4 והגם שהדירה הייתה מוכנה למסירה כבר ביום 1.12.2018, התובע המשיך והפר את התחייבויותיו ולא שילם את יתרת התמורה בסך של 1,800,000 ש"ח במועד, כמתחייב מהסכם המכר.
25. עצם האיחור בתשלום התמורה מאיין כשלעצמו כל זכאות לפיצוי, זאת מאחר שבהתאם להסכם המכר איחור בתשלום התמורה גורר דחייה במסירה.
26. עם קבלת טופס 4 לפרויקט קיבל התובע הודעה מהנתבעת כי הדירה מוכנה למסירה. בהתאם היה על התובע לפעול באופן מיידי להשלמת יתרת התמורה, בהתאם לאמור בהסכם.
27. למרות זאת, יתרת התמורה שולמה על ידי התובע רק ביום 15.2.2019 (למעלה מחודשיים לאחר קבלת ההודעה לעיל). מסירת הדירה בוצעה בתוך כשבועיים ימים מהשלמת התמורה - ביום 1.3.2019. לנוכח האמור, התובע אינו זכאי לפיצוי כלשהו מהנתבעת. הדירה נמסרה לו בתוך שבועיים ימים מיום תשלום מלוא התמורה על-ידו, וזאת אף שלפי החוזה יש להשלים התמורה עד חודש לפני המסירה. הנה כי כן, התובע הוא שהפר את החוזה וחייב בפיצויים, ולא הנתבעת.
28. האמור בסעיף 1 לכתב התביעה מוכחש מחוסר ידיעה, למעט העובדה כי התובע רכש מהנתבעת דירה כאמור.
29. האמור בסעיף 2 לכתב התביעה מוכחש. הנתבעת היא חברה יזמית אשר יזמה את הקמת הפרויקט והתקשרה לצורך כך עם חברה קבלנית.
30. האמור בסעיפים 3-4 לכתב התביעה מוכחש ומוכחשת זכותו של התובע לקבלת סעד כלשהו מהנתבעת נוכח כל המפורט בכתב הגנה זה. לעניין שווי הסעד הנתבע ראו פירוט בסעיפים 9-11 לעיל.
31. האמור בסעיף 5 לכתב התביעה מוכחש. הדירה לא נמסרה באיחור המקנה לתובע זכות לפיצוי בהתאם להוראות הסכם המכר והוראות הדין.
32. האמור בסעיפים 6-8 לכתב התביעה מוכחש. חרף העובדה כי מסירת חלק מהדירות בפרויקט התעכבה עקב גורמים שאינם בשליטת הנתבעת, כמפורט לעיל, הסכימה הנתבעת, לפני משורת הדין, לשלם לרוכשי דירות בפרויקט פיצוי בהתאם למנגנון הקבוע בחוק המכר ובהתבסס על הערכה שמאית, אך הסכמה זו מותנית כאמור בהשלמת העברת מלוא התמורה בגין הדירה. אלא שהתובע לא השלים את תשלום התמורה במועד כמתחייב ממנו. מוכחשת הטענה כאילו הפיצוי לא שולם עקב אי-חתימה על נספח הוויתור. זכאותו של התובע לפיצוי יכולה הייתה להתגבש רק לאחר ששילם את מלוא התמורה, וזו הסיבה שלא שולם לו הפיצוי באותו מועד נטען.
33. האמור בסעיף 9 לכתב התביעה מוכחש. התובע לא זכאי לפיצוי כלשהו. ההפך הוא הנכון - התובע חייב לפצות את הנתבעת בגין הפרותיו את הסכם המכר.
34. האמור בסעיף 10 לכתב התביעה אינו מוכחש.
35. האמור בסעיף 11 לכתב התביעה מוכחש מחוסר ידיעה. הנתבעת אינה יודעת מתי החליט התובע לרכוש את הדירה מושא הליך זה.
36. האמור בסעיף 12 לכתב התביעה אינו מוכחש.
37. האמור בסעיף 13 לכתב התביעה אינו מוכחש.
38. האמור בסעיף 14 מוכחש. יובהר כי לא חל עיכוב בהתקדמות הפרויקט, והעיכוב שהתובע טוען לו נבע מרצונו לעשות שינויים בדירה ולאור זאת נקבע תאריך מסירה אחר. התובע איננו זכאי לפיצוי והנתבעת בחרה להעניק לו וליתר הקונים פיצוי לפני משורת הדין.
39. האמור בסעיפים 15-16 מוכחש. כאמור, הנתבעת לא התנתה את קבלת הפיצוי בחתימה על נספח ויתור.

40. האמור בסעיף 17 לכתב התביעה מוכחש.
- בניגוד לנטען בכתב התביעה התובע אינו זכאי לפיצוי מכוח הוראות הדין: ראשית, משלא היה איחור במסירת הדירה נוכח העובדה כי התובע לא השלים את יתרת התמורה במועד; שנית, גם אילו היה התובע משלים את יתרת התמורה במועד, הרי שהעיכוב במסירת הדירה (ביחס למועד המסירה החוזי לאחר השינויים בדירה) אינו מזכה את התובע בפיצוי, נוכח האמור בהסכם המכר והאמור בסעיף 5א(ג) לחוק המכר.
41. האמור בסעיף 18 לכתב התביעה מוכחש. התובע לא טרח לציין כי במכתב הנתבעת מיום 1.12.2018 הובהר כי מסירת הדירה תיעשה כפוף להסדרת מלוא התמורה, ורק מי שהסדיר התשלום יקבל פנייה לצורך תיאום מסירה.
42. האמור בסעיף 19 לכתב התביעה מוכחש. כאמור, התובע לא השלים את יתרת התמורה במועד וזו הסיבה לכך שלא נמסרה לו הדירה. מבלי לגרוע מכלליות ההכחשה הייתה הדירה מוכנה למסירה וראויה למגורים עוד הרבה קודם לכן.
43. האמור בסעיף 20 לכתב התביעה מוכחש. הדירה נמסרה לתובע ביום 21.3.2019, לאחר שהתובע שילם את יתרת התמורה כאמור.
44. האמור בסעיף 21 לכתב התביעה מוכחש. מנכ"ל הנתבעת לא טען כי התובע "קיבל מחיר טוב" ושמסיבה זו הוא אינו זכאי לפיצוי.
45. האמור בסעיפים 22-23 לכתב התביעה מוכחש, למעט עצם שליחת המכתב על ידי הנתבעת ותוכנו.
46. האמור בסעיף 24 לכתב התביעה מוכחש. מבלי לגרוע מההכחשה כאמור, במכתב מיום 1.5.2019 נכתב במפורש כי למעט נושא קבלת טופס 4, הדירה הייתה ראויה למגורים כבר סמוך למועד המיועד המקורי למסירה, וכן כי המסירה המאוחרת נבעה מאי-תשלום התובע את מלוא התמורה בהתאם להסכם המכר, וכי היא ממילא אינה מזכה בפיצוי בגובה שציין התובע, לאור הוראות הסכם המכר.
47. האמור בסעיף 25 לכתב התביעה מוכחש. הנתבעת מעולם לא התנתה את קבלת הפיצוי לפני משורת הדין בכך שהתובע יחתום על כתב ויתור.
48. האמור בסעיף 26 לכתב התביעה מוכחש. הנתבעת אינה חייבת בתשלום פיצוי לתובע. הדין מורה כי דווקא התובע חייב לשלם פיצויים לנתבעת בגין הפרתו את הסכם המכר.
49. האמור בסעיפים 27-28 לכתב התביעה מוכחש. התובע הוא שחב בפיצוי כלפי הנתבעת, כפי שיתברר בהליך המתנהל במקביל להליך זה, שבמסגרתו תובעת הנתבעת פיצוי בגין הפרת ההסכם מצד התובע.
50. אשר על כן, מתבקש בית המשפט הנכבד לדחות את התביעה ולחייב את התובע לשלם לנתבעת הוצאות משפט, לרבות שכר טרחת עורכי דין.

_____, עו"ד

ב"כ הנתבעת

כתב תשובה

1. **כתב תשובה לכתב ההגנה.** התובע רשאי להגיש כתב תשובה לכתב ההגנה בתוך 14 ימים מיום שהומצא לו כתב ההגנה (תקנה 18(א) לתקסד"א).
2. **אי-הגשת כתב תשובה.** אם התובע לא הגיש כתב תשובה - יראו אותו כמכחיש את כל הטענות שנטענו בכתב ההגנה, אלא אם כן התובע הודה בהן במפורש (תקנה 18(א) לתקסד"א).

הסבר: התובע אינו חייב להגיש כתב תשובה. אם התובע לא הגיש כתב תשובה, יראו את כל העובדות שבכתב ההגנה כמוכחשות על-ידו. בניגוד לכך, אם הנתבע לא הגיש כתב הגנה, יראו אותו כמודה בכל העובדות המפורטות בכתב התביעה.

3. **נימוקים וטענות חדשים.** כתב התשובה לא יכלול נימוק תביעה חדש או כל טענה שאינה מתיישבת עם טענותיו הקודמות של בעל הדין (תקנה 18(א) לתקסד"א).

הסבר: כתב התביעה וכתב ההגנה קובעים את "חזית המריבה", ואין "להרחיב" את החזית בכתב התשובה. כל טענה החורגת מיריעת המחלוקת שהוגדרה בכתבי טענות אלו נחשבת כ"שינוי חזית" ולא ניתן להעלותה. עם זאת, אם בעל הדין שכנגד לא התנגד לשינוי החזית במועד, יראו אותו ככלל כמי שמסכים להרחבת החזית (ע"א 8570/09 חגולי נ' עיריית ראשון לציון (פורסם בנבו)). הדרך המקובלת להרחיב את החזית או לשנותה היא באמצעות הגשת בקשה לתיקון כתב התביעה (ראו בהמשך).

4. **היקף כתב התשובה.** היקף כתב התשובה לא יעלה על 3 עמודים (תקנה 18(ב) לתקסד"א).

חריג: בית המשפט רשאי לקבוע היקף אחר מטעמים מיוחדים (תקנה 176(ב) לתקסד"א).

תביעה שכנגד

1. **תביעה שכנגד.** נתבע רשאי להגיש תביעה שכנגד עם הגשת כתב ההגנה (תקנה 21 לתקסד"א).

דוגמה: יוסי הגיש לבית המשפט המחוזי תביעה נגד רחל לפיצויים בסך 3 מיליון ש"ח בגין לשון הרע. רחל רשאת להגיש ביחד עם כתב ההגנה תביעה שכנגד ולטעון בה שיוסי לווה ממנה כסף ולא השיב לה אותו. במקרה כזה, יוסי הוא התובע והנתבע שכנגד, ורחל היא הנתבעת והתובעת שכנגד.

הערה: בית המשפט המחוזי מוסמך לדון בתביעה שכנגד גם אם היא מצויה בתחום סמכותו של בית משפט השלום. לעומת זאת, בית משפט השלום מוסמך לדון בתביעה שכנגד המצויה בתחום סמכותו של בית המשפט המחוזי רק אם נושאן של התביעה המקורית ושל התביעה שכנגד הוא אחד או שהתביעות נובעות מאותן נסיבות (ראו עמ' 229).

2. **נתבעים נוספים.** תנאי להגשת תביעה שכנגד הוא שהן התובע והן הנתבע המקוריים יהיו צדדים גם לתביעה שכנגד. ואולם, התובע שכנגד רשאי לכלול בתביעה שכנגד נתבעים נוספים, שאינם בעלי דין בתביעה העיקרית (תקנה 21(א) לתקסד"א; רע"א 210/00 שלומוביץ נ' שיכון עובדים, פ"ד נד(2) 69).

הערה: על התובע שכנגד להמציא לנתבעים הנוספים את כל כתבי הטענות שהוגשו עד לאותו שלב.

3. **עצמאות התביעה שכנגד.** תביעה שכנגד היא תביעה לכל דבר ועניין, והיא אינה תלויה בהמשך קיומה של התביעה העיקרית (תקנה 21(ב) לתקסד"א).

דוגמה: תביעה שכנגד תמשיך להתברר גם אם התביעה העיקרית הופסקה, נדחתה אן נמחקה.

4. **בירור התביעה שכנגד.** בית המשפט יורה על עיתוי שמיעת התביעה שכנגד ועל סדר ניהולה (תקנה 21(ג) לתקסד"א).

דוגמה: בית המשפט רשאי להפריד את הדיון בתביעה שכנגד מהדיון בתביעה העיקרית אם ראה שאין זה מן הראוי לדון בתביעה שכנגד במאוחד עם התביעה העיקרית.

5. **תחולת הוראות.** התקנות המפורטות לעיל בדבר הגשת כתב תביעה, כתב הגנה וכתב תשובה יחולו בשינויים המחויבים על כתב תביעה שכנגד, על כתב הגנה שכנגד ועל כתב תשובה שכנגד (תקנה 21(ב) לתקסד"א).

הסבר: תביעה שכנגד נחשבת כתביעה לכל דבר ועניין. לפיכך: הנתבע שכנגד יגיש כתב הגנה שכנגד בתוך 60 ימים מיום שהומצא לו כתב התביעה שכנגד. על הנתבע שכנגד להכחיש באופן מפורש ומפורט את העובדות המפורטות בכתב התביעה שכנגד, אחרת ייחשב כמודה בהן. לאחר מכן רשאי התובע שכנגד להגיש כתב תשובה שכנגד בתוך 14 ימים, ואם לא עשה כן - יראו את העובדות המפורטות בכתב ההגנה שכנגד כמוכחות על ידו.

הודעה לצד שלישי (הודעת צד ג')

1. **הודעה לצד שלישי.** נתבע רשאי, ללא צורך בנטילת רשות מבית המשפט, לתת הודעה לצד שלישי לכל אדם, לרבות לבעל דין בתובענה (כגון נתבע אחר), בהתקיים **אחד** מאלה (תקנה 22 לתקסד"א):
 - א. הוא זכאי להשתתפות, לשיפוי או לביצוע פעולה מאותו צד שלישי בנוגע לסעד הנתבע ממנו.
 - ב. התובענה כרוכה מבחינה עובדתית או משפטית בסוגיה מסוימת שבינו לבין הצד השלישי.

דוגמה: גל הגיש נגד עיריית חיפה תביעת רשלנות בשל נזקי הגוף שנגרמו לו לאחר שמעד לבור ברחוב. הבור נוצר בשל עבודות שביצעה חברה קבלנית. העירייה רשאית לשלוח לחברה הודעה לצד שלישי ולטעון בה כי אם התביעה תתקבל - על החברה לשפות אותה על הפיצויים שתצטרך לשלם.

הסבר: מטרתה של הודעה לצד שלישי היא לרכז בהליך אחד את כל הסוגיות המשפטיות בעניין מסוים וכן לחסוך מהנתבע את הצורך להתדיין בנפרד עם הצד השלישי.

יודגש: הודעה לצד שלישי נספחת לתביעה העיקרית והיא **מעין תביעה על-תנאי**: (1) אם זכה התובע בתביעתו נגד הנתבע (כולה או מקצתה), יקבע בית המשפט האם הנתבע זכאי להשתתפות או לשיפוי מהצד השלישי; (2) אם התביעה העיקרית נדחתה, תידחה גם ההודעה לצד השלישי.

הערה: ככלל, מקום בו נדחית התובענה, נדחית גם ההודעה לצד שלישי. אולם כאשר טוען שולח ההודעה כי הצד השלישי חייב בהוצאות הגנתו, עדיין יש מקום לברר את ההודעה לצד השלישי אפילו אם נדחתה התובענה העיקרית (ע"א 4842/05 גרייט נ' כלל חברה לביטוח (פורסם בנבו)).

לשם השוואה: במסלול דיון מהיר רשאי נתבע לתת הודעה לצד שלישי רק אם ניתנה לו **רשות** לכך מבית המשפט (ראו עמ' 96).

הערה: הודעה לצד שלישי שהוגשה במסגרת תביעה המתנהלת בפני בית המשפט המחוזי תידון בפני בית המשפט המחוזי שדן בתביעה, גם אם שוויה הכספי של ההודעה בא בגדרי סמכותו העניינית של בית משפט השלום (רע"א 4962/19 לוקי בניה ופיתוח נ' דנקנר (פורסם בנבו)) (ראו עמ' 230).

2. **מועד הגשת הודעה לצד שלישי.** נתבע רשאי להגיש הודעה לצד שלישי בזמן שנקבע להגשת כתב הגנתו (ראו עמ' 26), דהיינו - בתוך 60 ימים מהמועד שבו הומצא לו כתב התביעה (אלא אם עניין התביעה הוא רשלנות רפואית, שאז ההודעה לצד שלישי תוגש בתוך 120 ימים) (תקנה 23(ב) לתקסד"א).

3. **צירוף מסמכים להודעה לצד שלישי.** נתבע הנותן הודעה לצד שלישי יצרף אליה העתקים מכתבי הטענות שהוגשו בתובענה, אם לא הומצאו לצד השלישי קודם לכן (תקנה 23(ב) לתקסד"א).

4. **כתב הגנה להודעה לצד שלישי** (תקנה 23(ג)-(ד) לתקסד"א)

א. צד שלישי יגיש כתב הגנה בתוך 60 ימים מהמועד שבו הומצאה לו ההודעה.

- ב. בכתב ההגנה רשאי הצד השלישי לחלוק הן על התובענה שהוגשה נגד הנתבע שנתן לו את ההודעה והן על ההודעה לצד שלישי שהומצאה לו.

ג. הצד השלישי ייחשב לנתבע לכל דבר ועניין.

דוגמה: הצד השלישי, ככל נתבע, רשאי לתת הודעה לצד אחר ("הודעה לצד רביעי").

חריג: בניגוד לנתבע "רגיל", הצד השלישי אינו רשאי להגיש תביעה שכנגד.

5. **בירור ההודעה.** בית המשפט יורה על עיתוי שמיעת ההודעה לצד שלישי ועל סדר ניהולה (תקנה 23(ה) לתקסד"א).

הסבר: לבית המשפט שיקול דעת רחב להורות על שמיעת ההודעה לצד שלישי בכל שלב של ההליך העיקרי ואף בתום ההליך כדי למנוע עיכוב יתר על המידה בבירור ההליך העיקרי.

6. **תחולת הוראות.** התקנות המפורטות לעיל בדבר הגשת כתב תביעה, כתב הגנה וכתב תשובה יחולו בשינויים המחויבים על הודעה לצד שלישי, על כתב הגנה של צד שלישי להודעה כלפיו ועל כתב התשובה שרשאי הנתבע להגיש (תקנה 23(א) לתקסד"א).

דוגמה: על הצד השלישי להכחיש בכתב הגנתו את העובדות המפורטות בהודעה שהומצאה לו באופן מפורש ומפורט, אחרת ייחשב כמודה בהן.

מה בין תביעה שכנגד לבין הודעת צד שלישי?

הודעה לצד שלישי	תביעה שכנגד	
הנתבע	הנתבע	מגיש ההליך
הודעה לצד שלישי יכולה להיות מוגשת נגד כל אדם (לרבות נתבע אחר בתביעה העיקרית)	תביעה שכנגד תוגש נגד התובע או התובעים בתביעה העיקרית, אך הנתבע רשאי להוסיף אנשים נוספים שייתבעו לצדם	המשיב להליך
טענה של הנתבע להשתתפות, לשיפוי או לביצוע פעולה מצד שלישי בקשר עם התובענה העיקרית, או סוגיה שיש לה קשר עובדתי או משפטי עם התביעה העיקרית	כל תביעה שיש לנתבע נגד התובע	נושא ההליך
בתוך 60 ימים מיום המצאת כתב התביעה	עם הגשת כתב ההגנה (כתב הגנה יוגש בתוך 60 ימים מיום המצאת כתב התביעה)	מועד הגשה
כתב הגנה להודעת צד שלישי יוגש בתוך 60 ימים. הצד השלישי רשאי לחלוק הן על התביעה העיקרית והן על ההודעה לצד שלישי	כתב הגנה שכנגד יוגש בתוך 60 ימים. הנתבע שכנגד רשאי לחלוק במסגרתו על התביעה שכנגד בלבד	כתב הגנה
דחיית ההודעה לצד שלישי ("תביעה על תנאי")	המשך הדיון בתביעה שכנגד (תביעה עצמאית)	התוצאה של דחיית התביעה העיקרית

כתבי טענות ומסמכים - הוראות כלליות

1. **כתב טענות - מהו?** "כתב טענות" הוא מסמך שמגיש בעל דין המשמש לטיעון בהליך אזרחי; לדוגמה: כתב תביעה, כתב הגנה, כתב תשובה, כתב טענות בדיון מהיר, הודעה לצד שלישי, תביעה שכנגד, ערעור, בקשה לרשות ערעור, בקשה בכתב ותשובה לבקשה בכתב (תקנה 6 לתקסד"א).

הסבר: עד כה סקרנו את כתבי הטענות "העיקריים" שמוגשים בשלבי הראשונים של ההליך - כתב תביעה, כתב הגנה, כתב תשובה וכו'. אולם לפי התקנות, כל מסמך שבעלי הדין מגישים לבית המשפט וטוענים בו טיעונים משפטיים או עובדיים הוא "כתב טענות". בהתאם לכך, גם בקשות ביניים, כגון בקשה לסעד זמני ובקשה לסילוק התביעה על הסף, הן "כתבי טענות". ההוראות שלהלן אינן חלות אפוא רק על כתבי הטענות שסקרנו עד כה, אלא על כל מסמך הנחשב כ"כתב טענות".

2. **טענות עובדתיות סותרות.** בעל דין אינו רשאי להעלות בכתבי הטענות טענה עובדתית סותרת או חלופית, אלא אם כן אימת בתצהיר שהעובדות כהווייתן אינן ידועות לו (תקנה 27 לתקסד"א).

דוגמה: ניתן לטעון טענת הפרת חוזה, ולחלופין - טענה בדבר ניהול משא ומתן שלא בתום לב, הואיל ומדובר בטענות משפטיות חלופיות; אולם נתבע אינו רשאי לטעון למשל כי לא קיבל כלל הלוואה, ולחלופין - כי קיבל הלוואה אך פרע אותה. האפשרות לטעון טענות עובדתיות חלופיות נתונה לבעל דין רק אם הצהיר כי העובדות לאשורן אינן ידועות לו.

3. **ציון מועד ההגשה האחרון** (תקנה 30 לתקסד"א)

א. כאשר בעל דין מגיש כתב טענות לבית המשפט, עליו לפרט בשולי חלקו הראשון של כתב הטענות (כותרת המסמך) את המועד האחרון שבו הוא רשאי להגיש את כתב הטענות לפי הוראות התקנות או לפי החלטת בית המשפט.

ב. אם בעל הדין משיב או מגיב למסמך אחר, עליו לפרט בשולי חלקו הראשון של כתב הטענות (כותרת המסמך) גם את המועד שבו הומצא לו המסמך שעליו הוא משיב או מגיב.

דוגמה: בשולי כותרת כתב ההגנה יש לציין את המועד שבו הומצא לנתבע כתב התביעה ואת המועד המציין 60 ימים ממועד ההמצאה (ראו עמ' 26). אם התקבלה ארכה להגשת כתב ההגנה, יש לציין את המועד שבו הומצא לנתבע כתב התביעה ואת המועד שקבע בית המשפט להגשת כתב ההגנה.

4. **ניסוח כתבי טענות.** כתב טענות ינוסח באופן שאינו מבזה, מביש או משתלח (תקנה 32 לתקסד"א).

5. **תצהיר המצורף לכתב טענות לאימות העובדות הכלולות בו** (תקנה 178 לתקסד"א)

א. תצהיר המצורף לכתב טענות (ראו הערה שלהלן) יהיה ערוך בגוף ראשון ומחולק לסעיפים.

ב. המצהיר רשאי להצהיר הן על דברים הנכונים מידיעתו האישית והן על דברים הנכונים למיטב ידיעתו ואמונתו, ובלבד שיציין את מקור אמונתו או ידיעתו.

ג. אם המצהיר נמנע מלהתייבב לחקירה על תצהירו - תצהירו לא ישמש ראיה לטובת בעל הדין שהגיש אותו, אלא ברשות בית המשפט שתינתן מטעמים מיוחדים.

ד. בית המשפט רשאי בכל עת לדרוש מיוזמתו את התייצבות המצהיר לשם חקירה.

הערה:

- א. יש לצרף תצהיר לכתבי הטענות הבאים (לשם אימות העובדות הכלולות בהם):
- (1) כתב טענות בדיון מהיר (ראו בהמשך).
 - (2) בקשה בכתב ותשובה לבקשה בכתב (ראו בהמשך).
 - (3) ערעור על החלטה בבקשה לפסלות שופט (ראו בהמשך).
- על כתבי הטענות המפורטים בסעיפים (1) עד (3) יחולו הוראות סעיף 5 שלעיל.
- ב. אין לצרף תצהיר לכתבי הטענות ה"עיקריים" (כתב תביעה, כתב הגנה, כתב תשובה, הודעה לצד שלישי, כתב הגנה להודעה לצד שלישי וכתבי טענות אלה בתביעה שכנגד). **הסבר:** לכתבי הטענות ה"עיקריים" יש לצרף רק את המסמכים המפורטים בתקנות (ראו למשל עמ' 22).

6. **הגשת העתקי מסמכים** (תקנה 70 לתקסד"א)

- א. בעל דין לא יצרף לכתב טענות ולא ימסור כראיה לבית המשפט מסמכים מקוריים, אלא את העתקים בלבד, אלא אם כן הורה בית המשפט אחרת.
- ב. אם בעל דין הגיש מסמך מקורי לפי החלטת בית המשפט, עליו להודיע על כך למזכירות בית המשפט בהודעה בכתב שתוכתר במילים "הודעה בדבר הגשת מסמך מקורי".

סייג: בעל דין חייב להציג מסמך מקורי אם מוטלת עליו חובה חוקית לעשות כן.7. **אי-קבלת מסמכים** (תקנה 33(א) ו-33(ג) לתקסד"א ודברי ההסבר לתקסד"א)

- א. מזכיר משפטי לא יקבל מסמך שאינו ממלא אחר דרישת התקנות אן הוראות בית המשפט.

"מזכיר משפטי" הוא עורך דין שנשיא בית המשפט הסמיך לכהן בתפקיד זה, בהסכמת מנהל בתי המשפט. תפקידו של המזכיר המשפטי הוא לבדוק מסמכים המוגשים לבית המשפט ולאשר את קבלתם (תקנה 6 לתקסד"א).

- ב. המזכיר המשפטי יפרט בכתב את הטעמים לאי-קבלת המסמך ויפנה לתקנה או להחלטה שלא מולאה.

סייג: אם בעל הדין אינו מיוצג, המזכיר המשפטי יפרט גם את הפעולות שיש לנקוט על מנת לתקן את הפגם במסמך.

חריגים: סמכות המזכיר המשפטי שלא לקבל מסמך אינה חלה על המסמכים הבאים:

- א. בקשה למתן סעד זמני אן לביטול סעד זמני שניתן; וכן התשובות לבקשות אלה.
- ב. בקשה לעיכוב הליכים אן לעיכוב ביצוע החלטה; וכן התשובות לבקשות אלה.
- ג. בקשה לגביית עדות מוקדמת; וכן התשובות לבקשה זו.
- ד. הליך לפי החוק למניעת אלימות במשפחה.
- ה. בקשה לצו למניעת הטרדה מאיימת.

הערה: מסמכים אלה יועברו לשופט במישרין (ולא יועברו לעיון המזכיר המשפטי).

8. **תוצאות אי-קבלת מסמך**. אם הוגש מסמך והמזכיר המשפטי החליט שלא לקבלו, אך טרם חלף המועד להגשת אותו המסמך, רשאי בעל הדין לתקן את המסמך ולהגישו בשנית בתוך פרק הזמן שנותר להגשתו (תקנה 33(ב) לתקסד"א).

סייג: אם המזכיר המשפטי החליט שלא לקבל מסמך מהמסמכים הבאים, יוכל בעל הדין לתקן את הפגם בתוך 7 ימים מהמועד שבו הוחלט שלא לקבלו או עד היום האחרון להגשתו, לפי המאוחר:

(1) כתב הגנה.	(3) תביעה שכנגד.	(5) ערעור.
(2) כתב תשובה.	(4) הודעה לצד שלישי.	(6) בקשת רשות ערעור.

9. **השגה על החלטת מזכיר משפטי** (תקנה 33(ד) לתקסד"א)

א. הרואה עצמו נפגע מהנחיה, הודעה או פעולה של מזכיר משפטי, לרבות אי-קבלת מסמך, רשאי לדרוש בתוך 14 ימים כי העניין יועבר להכרעת השופט שדן בתיק (ואם טרם נקבע שופט לתיק - לשופט בבית המשפט שנשיא בית המשפט מינה).

חריג: בבית המשפט העליון רשאי נשיא בית המשפט העליון להסמיך שופט בית משפט שלום, המכהן כרשם בבית המשפט העליון, להכריע בהשגות על החלטות המזכיר המשפטי של בית המשפט העליון, בין אם נקבע שופט שידון בתיק ובין אם טרם נקבע.

ב. השופט רשאי להכריע בעניין על יסוד טענות הפונה בלבד, ללא צורך בקיום דיון.

10. **אין לטעון שלא היה צריך לקבל מסמך שנתקבל** (תקנה 33(ו) לתקסד"א)

א. לאחר שמסמך נתקבל, אין להעלות טענה כי לא היה מקום לקבלו מלכתחילה.
 ב. ואולם, אין בקבלת מסמך כדי להכשיר פגם שיש בו או כדי למנוע העלאת טענות לעניין הפגם.

11. **מועד הגשתו של מסמך** (תקנה 33(ה) לתקסד"א)

א. מועד הגשתו של מסמך לבית המשפט הוא המועד שבו הוגש לבית המשפט, ובלבד שקבלתו אושרה.

ב. מסמך שהמזכיר המשפטי לא אישר את קבלתו - יראו אותו כאילו לא הוגש מעולם.

חריג: הוראה זו לא תחול אם המסמך הוא כתב תביעה ואי-קבלתו עלולה להביא להתיישנות התביעה או אחת מעילותיה, ובלבד שהתובע תיקן את הפגם בתוך 7 ימים מהיום שבו הוחלט שלא לקבל את המסמך. לדוגמה: תובע הגיש כתב תביעה יומיים לפני תום תקופת ההתיישנות. המזכיר המשפטי סירב לקבל את כתב התביעה משום שכתב התביעה לא מילא אחר דרישת התקנות, והתובע הגיש כתב תביעה מתוקן כעבור 5 ימים. כתב התביעה המתוקן ייחשב כאילו הוגש במועד הגשת כתב התביעה המקורי, ולכן התביעה לא תתיישן.

תיקון כתבי טענות

1. **הוראה לתיקון כתב טענות.** בית המשפט רשאי בכל עת, לשם קיומו של הליך שיפוטי ראוי והוגן, להורות על כל אחד מאלה (תקנה 46(א) לתקסד"א):
- א. תיקון כל עניין בכתב טענות.
 - ב. צירוף בעל דין.
 - ג. מחיקת שמו של בעל דין מכתב התביעה.

הערה: בהחלטתו בעניין זה יתחשב בית המשפט בין השאר בהתנהלותו של מבקש התיקון, בשלב הדיוני שבו מוגשת הבקשה ובמטרה שהתיקון המבוקש צפוי להשיג. כך למשל, בית המשפט ייטה שלא להיעתר לבקשה לתיקון כתב טענות ככל שההליך נמצא בשלבים מתקדמים יותר, וכן כאשר מתבקשת הוספת עילת תביעה שהראיות להוכחתה שונות מהראיות להוכחת העילה המקורית (רע"א 867/17 פנינת הצומת נ' ש. שלמה (פורסם בנבו)) או כאשר התנהלותו של מבקש התיקון לוקה בחוסר תום לב (רע"א 2345/98 דנגור נ' ליבנה, פ"ד נב(3) 427). כמו כן, בית המשפט לא יתיר הוספת עילת תביעה שהייתה נדחית מחמת התיישנות אילו הייתה מוגשת כתביעה נפרדת (רע"א 1118/06 הראש נ' מ"י (פורסם בנבו)).

תזכורת: מותר לצרף בכתב תביעה אחד כל אדם הדרוש כדי להכריע בתביעה ביעילות, ובלבד שהתביעה מעוררת שאלה עובדתית או משפטית משותפת לכל בעלי הדין (ראו עמ' 22). אם יש לתובע ספק ממי הוא זכאי לסעד, הוא רשאי לצרף מספר נתבעים כדי ששאלת החבות והיקפה תתברר במלואה.

2. **מועד הגשת כתב טענות מתוקן.** אם הורה בית המשפט על הגשת כתב טענות מתוקן, יוגש כתב הטענות המתוקן בתוך 20 ימים (תקנה 46(ב) לתקסד"א).

3. **תשובה לכתב טענות מתוקן - ברשות בית המשפט** (תקנה 47 לתקסד"א)

- א. אם התיר בית המשפט לבעל דין לתקן את כתב טענותיו, הוא יורה האם גם בעל הדין שכנגד רשאי לתקן את כתב טענותיו, ורשאי בית המשפט לקבוע לכך תנאים.
- ב. אם התיר בית המשפט לבעל הדין שכנגד לתקן את כתב טענותיו, יגיש בעל הדין שכנגד את כתב הטענות המתוקן בתוך 20 ימים, אלא אם כן הורה בית המשפט אחרת.
- ג. אם לא תיקן בעל הדין שכנגד את כתב טענותיו בתוך הזמן האמור, הוא יוכל להסתמך על כתב טענותיו המקורי, ויראו את הטענות שהועלו בכתב הטענות המתוקן כאילו הן מוכחות.

הסבר: אם התיר בית המשפט תיקון כתב טענות, אכן לבעל הדין שכנגד זכות אוטומטית לתקן את כתב טענותיו. עליו לקבל רשות מבית המשפט על מנת שיוכל לתקן את כתב טענותיו, ובית המשפט רשאי לקבוע תנאים לכך (למשל, הגבלת התיקון לעניינים מסוימים). אם בעל הדין שכנגד לא תיקן את כתב טענותיו במועד, יראו אותו כאילו הוא מסתמך על כתב טענותיו המקורי, וכן יראו אותו כמי שמכחיש את הטענות החדשות המפורטות בתיקון (כלומר, תחול חזקת הכחשה).